

KO E FĀMILÍ

KO HA FANONGONONGO KI MĀMANI

KO E KAUPALESITENISĪ 'ULUAKÍ PEA MO E FAKATAHA ALĒLEA 'O E KAUPAPOSETOLO 'E TOKO HONGOFULU MĀ UA 'O E SIASI 'O SĪSŪ KALAISI 'O E KAUMĀ'ONÍ'ONÍ 'I HE NGAAHI 'AHO KIMUI NÍ

*K*O KIMAUTOLU, KO E KAUPALESITENISĪ 'ULUAKÍ pea mo e Fakataha Alēlea 'o e Kau 'Aposetolo 'e Toko Hongofulu Mā Ua 'o e Siasi 'o Sīsū Kalaisi 'o e Kau Mā'oni'oni 'i he Ngaahi 'Aho Kimui Ní, 'oku mau fakahā heni 'i he loto mālu'ia, ko e mali 'i ha vā 'o ha tangata mo ha fefine na'e tu'utu'uni ia 'e he 'Otuá pea ko e fāmilí ko e uho ia 'o e palani 'a e Fakamo'uí ki he iku'anga ta'engata 'o 'Ene fānaú.

KO E KAKAIKOTOA PĒ—'a e tangata mo e fefine—na'e fakatupu ia 'i he tatau 'o e 'Otuá. Ko e toko taha fakafō'ituitui kotoa pē ko e foha mo e 'ofefine ia 'o ha mātu'a fakalangi, pea 'i he'ene peheé, 'oku mā'u ai 'e he toko taha kotoa pē ha natula fakalangi pea mo ha iku'anga pau. Ko e tu'unga tangata pe fefine ko ha 'ulungāanga mahu'inga ia 'oku 'ilo'i ai 'a e tu'unga mo e taumu'a 'o e tokotaha fakafō'ituitui, 'i he maama fakalaumālié, mo e mo'ui fakamatelié pea mo e ta'engata.

THE MAAMA FAKALAUMĀLIÉ, na'e 'ilo'i ai mo hū 'a e ngaahi foha mo e ngaahi 'ofefine fakalaumālié ki he 'Otuá ko 'enau Tamai Ta'engata mo nau tali 'a 'Ene palani 'e tu'unga ai ha lava 'a 'Ene fānaú 'o mā'u ha sino fakamāmani pea mo ha taukei 'i he māmaní ke fakalalakaka hake ki he haohaoá mo 'ilo'i fakapapau 'a honau iku'anga fakalangi 'i he'enu tu'u ko e 'ea hoko ki he mo'ui ta'engata. 'Oku fakangofua 'i ai 'e he palani fakalangi 'o e fiefiá 'a e feohi fakafāmilí ke tolonga atu 'o 'oua na'a ngata pē 'i he fa'itoká. 'Oku faka'atā foki 'e he ngaahi ouau mo e ngaahi fuakava toputapu 'i he ngaahi tempale toputapú ki he toko taha kotoa pē ke ne foki ki he 'ao 'o e 'Otuá pea mo e ngaahi fāmilí ke fakataha 'i 'o ta'engata.

'OKU FEKAU'AKI 'A E FUOFUA FEKAU na'e tuku 'e he 'Otuá kia 'Ātama mo 'Ivī pea mo e me'a te na malava 'i hona tu'unga fakae-mātu'á, ko e husepāniti mo e uaiifí. 'Oku mau fakahā ai heni 'oku kei tu'u mā'u pē 'a e fekau ko ia 'a e 'Otuá ki He'ene fānaú ke nau fanafanau mo fakatokolahi 'a māmaní. 'Oku mau toe fakahā foki heni kuo 'osi tu'utu'uni 'e he 'Otuá ke toki ngāue'aki pē 'a e ngaahi mālohi toputapu 'o e fakatupú 'e ha tangata mo ha fefine, kuo na 'osi mali fakalao ko ha husepāniti mo ha uaiifí.

'OKU MAU FAKAHĀ HENI ko e founa ko ia 'oku fakatupu ai 'a e mo'ui fakamatelié, ko ha tu'utu'uni fakalangi ia. 'Oku mau fakamo'oni atu ki hono haohaoa 'o e mo'ui pea mo hono mahu'inga 'i he palani ta'engata 'a e 'Otuá.

'OKU TAI HA FATONGIA TOPUTAPU 'O E HUSEPĀNITÍ MO E UAIIFÍ ke na fe'ofā'aki mo fetauhi'aki pea ki he'ena fānaú foki. He "Ko e

fānaú ko ha tofi'a mei he ['Eikí]" (Saame 127:3). 'Oku mā'u 'e he mātu'á ha fatongia toputapu ke ohi hake 'a 'enau fānaú 'i he 'ofa mo e mā'oni'oni, mo tokonaki mā'a 'enau ngaahi fie mā'u fakatu'a-sinó mo fakalaumālié, pea hinoi' i kinautolu ke nau fe'ofō'ofani mo fetauhi'aki, tauhi 'a e ngaahi fekau 'a e 'Otuá, pea hoko ko ha kau tangata 'i fonua tauhi lao 'i ha feitu'u pē 'oku nau nofo ai. Kuo pau ke 'eke'i mei he husepāniti mo e uaiifí—'a e fa'ē mo e tamai—'i he 'ao 'o e 'Otuá 'a e anga 'o 'enau fakahoko 'o e ngaahi fatongiá ni.

KO E FĀMILÍ ko e tu'utu'uni ia 'a e 'Otuá. 'Oku mahu'inga 'a e mali 'a e tangatá mo e fefiné ki He'ene palani ta'engata. 'Oku mā'u ai'e he fānaú ha totonu ke fanau' i kinautolu 'i he ngaahi ha'i 'o e nofo malí, pea ke ohi hake kinautolu 'e ha tamai mo ha fa'ē 'okú na tauhi 'a e ngaahi fuakava 'o e malí 'i he faitōnunga kakato. Ko e fiefia ko ia 'i he mo'ui fakafāmilí 'oku meimei ke toki a'usia pē ia 'i he taimi kuo langa ai 'a e fāmilí 'i he ngaahi akonaki 'a e 'Eiki ko Sīsū Kalaisí. 'Oku fa'u mo pukepuke 'a e nofo-malí mo e ngaahi fāmilí 'oku fiefiá 'i he ngaahi tefito'i mo'oni 'o e tuí, lotú, fakatomalá, fa'a fakamolemolé, faka'apa'apá, 'ofá, manava'ofá, ngāue, pea mo e ngaahi 'ekitiviti 'oku fakatupulakí. Tu'unga 'i ha palani fakalangi, 'oku 'a e ngaahi tamai ai, ke nau pule'i honau fāmilí 'i he 'ofa mo e mā'oni'oni pea ko honau fatongia ke tokonaki 'a e ngaahi fie mā'u 'o e mo'ui pea mo ha malu'i mā'a honau ngaahi fāmilí. Ko e tefito'i fatongia 'o e ngaahi fa'eé ke lehilehi' i hake 'a 'enau fānaú. 'I he ngaahi fatongia toputapú ni, 'oku ha'isia ai 'a e ngaahi tamai mo e ngaahi fa'eé ke nau fetokoní'aki ko ha kaungā-ngāue tu'unga tatau. Ka 'e fie mā'u ke fai ha liliu fakafō'ituitui ia 'o ka hoko ha faingata'a'ia fakaesino, mate, pe ko ha ngaahi toe tū-kunga kehe. 'Oku totonu ke tokoni 'a e kāinga ofí 'i hano fie mā'u.

'OKU MAU FAKATOKANGA ATU ko e ní'ihī fakafō'ituitui ko ia 'oku nau maumau' i 'a e ngaahi fuakava 'o e anga-mā'á, 'a kinautolu 'oku nau ngaohi kovi' i 'a e malí pe fānaú, pe 'oku 'ikai ke nau fakahoko honau ngaahi fatongia fakafāmilí, te nau tu'u 'i ha 'aho 'o fai ha fakamatala 'i he 'ao 'o e 'Otuá. Ko e tahá, 'oku mau toe fakatokanga atu 'e hanga 'e he movetevete 'o e fāmilí 'o 'omi ki he kakaí fakatāutaha, tukui koló mo e ngaahi pule'angá 'a e ngaahi fakamamahi na'e kikite'i 'e he kau palōfita 'o e kuonga muá mo onopōni.

'OKU MAU KOLE AI ki he tangata 'i fonua falala'anga mo e kau 'ōfisa fakapule'anga 'i he feitu'u kotoa pē ke mou poupou' i 'a e ngaahi lao kuo fokotu'u ke ne pukepuke mo fakamālohia 'a e fāmilí 'i he'ene hoko ko e tefito'i 'iuniti mahu'inga 'o e sosaieti.

Na'e lau 'a e fanongonongó ni 'e Palesiteni Kōtoni B. Hingikelí ko ha kongā ia 'o 'ene pōpōaki 'i he Fakataha'anga Lahi 'a e Fine'ofā 'a ia na'e fakahoko 'i he 'aho 23 'o Sepitema 1995, 'i Sōleki Siti 'i 'Iutā.

SIASI 'O
SĪSŪ KALAISI
'O E KAU MĀ'ONĪ'ONĪ
'I HE NGAAHI 'AHO
KIMUI NĪ

TONGAN

